

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

XXXV ЗАСЪДАНИЕ, ПЕТАКЪ, 16 МАЙ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на г-на Сукнарова — Начало въ 1 часа и 45 мин. подиръ пладнѣ.)

Председателъ: (Звъни.) Ще се чете списъкътъ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъка.) Вчера отсъстваха: Икономъ Попъ Тодоръ, Митрополитъ Мелетий Софийскій, Петръ Генчевъ, Петко Горбановъ, Трандафилъ Ивановъ, Цеко Вълчовъ, Д-ръ Молловъ, Даскалъ Тодоръ, Стамболовъ, Живковъ, Г. Тишевъ, Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, Начевичъ, Атанасъ Костовъ, Сукнаровъ, Костаки Буюклиоглу.

Председателъ: Отъ 172 депутати, 37 касирани, изпразнени 28, отсъствуватъ всичко 65, присъствуватъ 107 души, по вече отъ половината и засъданието се отваря. Ще се чете протокола на 32 засъдание.

Секр. Даневъ: (Чете протокола на 32 засъдание.)

Председателъ: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ?

А. Цановъ: Искамъ само да се забѣлѣжи въ протокола: Когато бѣше въпросъ за глобата, то ония, които предложиха да бѣде глоба до 100 фр. и сѣдебнитѣ разноси, нѣкои, които подкрѣпяха това предложение, мисляха, че подъ разноси, своитѣ разноси . . . (Не се чуе.)

Председателъ: Понеже не е ставало дума за това, не се отнася до протокола.

Лазаръ Дуковъ: Осщо и азъ имамъ да забѣлѣжа, че когато се вотираше този членъ, който е

толкова тежъкъ за селското население, не бѣше цѣло Събранието. Квесторитѣ заявиха, че имаше 45 души за и 40 противъ, всичко 85 души, а всичкото Събрание трѣба да има по вече отъ половината, т. е. 87 души.

Председателъ: Това не се отнася до протокола.

Лазаръ Дуковъ: Слѣдователно този членъ споредъ 114 членъ на Конституцията трѣба да се счита за невоотиранъ, и трѣба още еднажъ за него да се гласоподава.

Председателъ: Азъ моля да говорите върху протокола.

Лазаръ Дуковъ: Азъ моля това да се забѣлѣжи въ протокола.

Председателъ: Другъ нѣкой има ли да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ? (Нѣма.) Ще се чете 33 протоколъ.

Секр. Коевъ: (Чете 33 протоколъ).

Председателъ: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ?

Рангелъ Костовъ: Когато се говореше заради козитѣ, то азъ бѣхъ забѣлѣжилъ, да имъ бѣде платата равна съ овцитѣ и тука не виждамъ, че е споменато за това. Щомъ се запрети да не влизатъ козитѣ въ горитѣ, то народа самъ ще ги унищожи.

Председателъ: Това ще бѣде въ стенографическитѣ протоколи.

Мин. Каравеловъ: Шумненският окръгъ не влиза между останалитѣ, а между първитѣ, т. е. между источнитѣ. Искамъ това да се поправи.

Грънчаровъ: Въ 75-й членъ отъ проекта стана една поправка: една дума била испусната „за обсъждане“.

Секр. Коевъ: По принципъ се прие, че всички законопроекти ще се приематъ по същинския смисълъ, а въ редакцията по послѣ ще се поправятъ. Исправката на г-на Грънчарова се отнася само до редакцията.

Мин. Каравеловъ: Стана въпросъ завчера, какво ще стане съ солта, която се намира у търговцитѣ. Министерството се е распоредило да узнае, колко е тази солъ и какъвъ ще бѣде добавочниятъ акцизъ. На каменната и на морската сол напредъ се плащаше въ злато, а сега въ сребро; ще се предложи на Народ. Събрание за да го приеме. Сега има друго едно предложение, което желая да направя на Народ. Събрание.

Предсѣдателъ: Преди да минемъ на дневния редъ, г-нъ министръ на финанситѣ ще направи едно предложение.

Мин. Каравеловъ: Имамъ едно предложение за пчеларството и за развъждане на мамулитѣ. Знаете, че България е била богата по това, и доста въськъкъ се е искарвало вънъ отъ България. Сега е обратно, и въськъкъ се вкарва. За това съмъ на мнѣние да ги освободимъ отъ всѣки данъци, до дѣто се не повдигнатъ; и за това предлагамъ (Чете): „Пчеларството и развъждане свиларството (шелководство) за настоящата финансова 1880/81 г. се освобождаватъ отъ всѣкакъвъ налогъ.“ Защото този данъкъ е много малъкъ и прави само главоболие.

Митр. Мелетий: Благодаримъ за тѣзи мѣрка и желателно е, колкото е възможно по скоро да се извѣсти въ всички села, за да се насърчи това производство.

Еремия Гешовъ: Чухме заради пчеларството. Въ едни мѣста не сж се довършили, но берекетътъ както не е билъ миналата година, той ги довършилъ. Защото ако има берекетъ, то и отъ тѣхъ берекетъ има. Имаме човѣци, които иматъ 200—300 копари и такъвъ човѣкъ трѣбало би да помогне на Княжеството.

Мин. Каравеловъ: Азъ зная, че ние сами искарвахме въськъкъ, а сега въськъкъ се вкарва. Вѣрвамъ, че първитѣ пчелари на свѣта сж били на балкански полуостровъ. Всички тѣзи доходи отъ пчеларството даватъ нѣщо около 750 франка, и по добръ е да се избави хазната отъ тѣзи дреболии.

Митр. Мелетий: Освѣнъ въськъкъ се внася и голѣмо количество захаръ и за него пари излизатъ. Отъ друга страна ще се умножи медътъ, и

това е една икономия.

Мин. Каравеловъ: (Чете още веднажъ своето предложение.)

Тодоровъ: За пчелитѣ съмъ съгласенъ, да се освободятъ за една година, защото не е данъкъ, който да ги накара да станатъ по малко; но причината, по която се намалиха, е послѣдната война. Колкото за свиларството, то трѣба за нѣколко години да се уволни отъ данъка. То изваждаше единъ голѣмъ доходъ на държавата, и милиони докарваше тука. За това не за една, но за 5 години да се освободи и да се потруди министерството, да се докара семе отъ Япония и Италия.

Мин. Каравеловъ: Щомъ се унищожи този данъкъ, само министерството не може да го наложи отъ ново, и трѣба да пита Народ. Събрание. Разбира се, щомъ види, че не е станало подобрѣние, нѣма да го предложи; ние не можемъ по вече да предлагаме, освѣнъ за текущата година, а не за 5 и 10 години.

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание предложението на г-на министра на финанситѣ? (Приема се.)

Мин. Каравеловъ: Има другъ въпросъ отъ по голѣма важностъ, именно за лозята и за акциза на вината. Всичкитѣ казватъ, че трѣба да се измѣнятъ системитѣ на турскитѣ данъци; именно тия прѣки данъци не сж прѣки, но сж акцизъ. Всѣки казва, че трѣба да се обърнатъ въ поземеленъ данъкъ, и министерството иска да направи единъ опитъ съ лозята, и да ги уведе въ общиятъ данъкъ. Има другъ единъ данъкъ, който се казва дюлюмъ парасж, войвода парасж, ходжа парасж и други още нѣкои названия носи самиятъ данъкъ. Въ турското време бѣше различенъ, въ Берковица се плащаше 8 гроша, въ Вратца се прецѣняваше особенимъ образомъ отъ 8 до 12 гроша, въ Видинъ 3½ гроша, въ Ряхово 4½ гроша, на Въстокъ 8 гр., въ Търново 1½ гр., така щото тѣзи данъци бѣха разнообразни. Турското правителство не обръщаше внимание на качеството на лозята и на вината, защото азъ мисля, че Търновскитѣ вина не стоятъ по ниско отъ другитѣ лозя, и въ Търново се плащаше само 60 пари. Този данъкъ на едни мѣста се е зималъ, а на други не се е зималъ; но сжщитѣ свѣдения нѣмаме. Бившето министерство е мислило да ги обложи по 1 франкъ, така щото ако земемъ количеството на дюлюми, ще бѣдѣтъ около 400.000 франка, а друго зимаме още азцизъ и патентъ. Ние трѣба да раздѣлимъ патента отъ механджията. Но отъ лозаритѣ, които продаватъ ипѣло всичкото количество, още да зимаме акцизъ, то е несправедливо. Приходи отъ чистъ акцизъ бѣхж 900.000 франка, и ако земемъ 350.000 франка отъ лозя по 1 фр.

на дюлюмъ, излиза 1,250.000 франка. Всички лозя по напийтѣ свѣдения сж 350.000 дюлюма, по турскитѣ свѣдения излизатъ по вече отъ 400.000. Азъ предлагамъ, ако да обложимъ тѣзи лозя по 4 или по 5 франка, тогава и хазната нѣма да загуби, а населението ще се избави отъ данъка, който се събира много мъчно. Събирането отъ акцизни чиновници струва 140.000 ф. Съ тѣзи пари могатъ да се обдържатъ всички финансови чиновници; защото съвѣтниците ще се унищожатъ, и ще има финансовъ чиновникъ, който ще гледа всичкитѣ прѣки и косвени данъци. Желателно е, хазната да не загуби. Трѣба да обявимъ, че всичкитѣ приходи сж 17,000.000 франка. Тѣзи година се събраха само 11 до 12,000.000 франка отъ тѣхъ, така що оставатъ 4,000.000 недоимки, а разходитѣ никакъ не можемъ да ги скратимъ; само военното министерство изисква 11,000.000 франка. Завчера рѣшавахми, че беглика можеше да се смали, но тука не можемъ да сваляме. — Азъ ще прочета моето предложение. (Чете):

Мин. на Финанциитѣ (чете):

1) Акцизътъ (шарабъ-гюмрюкъ) на мѣстнитѣ вина; налогътъ подъ название: войвода парасж, дюлюмжкъ, гиджи и пр.; патентитѣ за право да продаватъ мѣстнитѣ лозари исицѣло произведенята си се унищожаватъ.

Забѣлѣжка: Продажбата на питията исицѣло се счита: на виното въ една ржка, и на единъ пжтъ не по-малко отъ едно ведро — 12 оки, за ракията не по-малко отъ — 3 оки.

2) Лозята за напредъ се раздѣлятъ на два разряда и ще плащатъ, вмѣсто унищожениитѣ сборове, годишно на дюлюмъ: отъ първий разрядъ по петъ фр. (5). и отъ вторий разрядъ по 4 фр.

3) Въ първий разрядъ влизатъ лозята на окръжитѣ: Варненский, Шуменский, Руссенский и Свищовский.

Въ вторий разрядъ влизатъ: Търновский, Плѣвненский, Силистренский, Севлиевский, Ловчанский, Берковский, Врачанский, Ломский, Кюстендилский, Видинский, Ески-Джумайский, Орѣховский, Орханлийский, Разградский, Софийский и Трънскій.

4) Младитѣ лозя (садове) до три години и залущениитѣ се освобождаватъ отъ горѣпоменжтия налогъ.

Тука се е обръщало внимание до нѣкой степенъ не само на качеството, но и на мѣстото, дѣто могатъ да го продаждатъ; н. п. Х. О. Пазарджийскитѣ вина не сж похарни отъ Джумайскитѣ и отъ Берковскитѣ, но тѣ иматъ дѣ да ги продаватъ, а въ Берковица нѣма кждѣ да ги продаватъ. Лани съ патентитѣ сж станали голѣми загуби и голѣми затруднения. Въ София н. п. неможеха да докаратъ вино, защото се искаше голѣмъ патентъ, който неможеха да заплатятъ, и така въ София докаруваха все Сърбски вина.

Грънчаровъ: Забѣлѣжвамъ, че освѣнъ вториятъ разредъ трѣбало и третий разредъ; н. п. въ Софийско има лозя, които носятъ само името лозя, и ако да ги поставимъ въ вторий разредъ, то

не ще бжде праведно. Друго е въ окръжитѣ Берковский и Врачанский, но съ тѣхъ на равно да туримъ Софийскитѣ, Трънскитѣ, Радомирскитѣ и Самоковскитѣ, то азъ неவிждамъ до толкова правилно; и за това предлагамъ третий разрядъ за Софийскитѣ, Трънскитѣ, Радомирскитѣ и Самоковскитѣ окръжи.

Мин. Каравеловъ: Въ Софийский окръгъ има 71 дюлюмъ лозя, това прави цѣла разлика 71 франкъ, Радомиръ има 104 дюлюма лозя, това прави 104 франка, Трънскитѣ окръгъ има 731 дюлюмъ, а Самоковъ нѣма нищо. Сега азъ мисля, да недигами гюрултия за тѣзи нѣколко франка, защото ако да ги умалимъ по единъ франкъ, то прави 800 франка. И за това нѣма причина да разширяваме въпросътъ и нѣма причина да ставатъ дълги закони. За единъ франкъ нѣма що да се препираме.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народ. Събрание сега да разглѣжда тѣзи предложения, или да се даждъ на една комисия? (Гласове: Сега! Сега!) Тогава членъ по членъ да се чете, иначе, ако се впуснемъ въ общи разисквания, много време ще губимъ.

Мин. Каравеловъ: (Чете първийтъ членъ).

Еремия Гешовъ: Азъ съмъ на мнѣние, ако да дадемъ и 10 фр. на дюлюмъ, народа пакъ ще го приеме; защото той ни е пратилъ тука да рѣшаваме за него. Но азъ мисля, да не стане на едни мѣста тежко, то би молилъ Народното Събрание да бжде 3 или 4 фр. за дюлюмъ.

Г. Геровъ: Азъ желая да се състави една комисия, която да го разглѣда.

Предсѣдателъ: Народ. Събрание прие да се разглѣда сега.

Тодоровъ: Азъ намирамъ този системъ твърдѣ умѣстенъ; защото чрезъ този системъ ще се отърве народътъ отъ угнѣтение, а правителството отъ главоболие. Само едно имамъ да забѣлѣжа за унищожението на патентитѣ. Това нѣщо не е съществувало въ турско време. Патенти е имало само за ония, които сж имали кръчми; но които сж продавали своето произведение исицѣло, за тѣхъ е нѣмало патенти.

Мин. Каравеловъ: Лани е заведенъ този патентъ, а при турското правителство го е нѣмало. Въ Врачанско само единъ е зель патентъ, и за това неможеха да искарватъ свонтѣ вина отъ Враца. Тия наредби за патенти не се изпълняваха и не сж се изпълнявали; само на едно мѣсто сж зели 1.000 франка. За това е право да унищожимъ тия патенти и да туримъ извѣстенъ законъ отъ Народ. Събрание, отъ колкото администрацията постѣ да си блѣска главата. (Гласове да се вотира.)

Симидовъ: Този законъ го е имало за голѣмитѣ търговци, които купуватъ по 100—200.000 оки вино. Това улеснение сега се прави за сиромаситѣ, за да могатъ да си продаватъ своитѣ вина.

Мин. Каравеловъ: Този законъ е билъ само за голѣмитѣ търговци, които тръгватъ съ вина; и отъ тѣхъ пакъ ще се иска. Работата е да не стѣснява ни населението.

Предсѣдателъ: Да се прочете още веднѣжъ.

Мин. Каравеловъ: (Чете първиятъ членъ.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание първото предложение, както го прочете г-нъ Министръ на Финанциитѣ? (Приема се.)

Мин. Каравеловъ: (Чете членъ вторий.)

Тодоровъ: Съ този членъ, както говорихъ по-напредъ, ставатъ двѣ благодѣяния. Правителството се освобождава, че не трѣба да проважда чиновници, да пишатъ вината, и отъ друга страна се освобождава населението отъ унѣтение и главоболне. Цѣлътъ е, хазната да не загуби; слѣдователно като земемъ въ съображение всичкитѣ тѣзи смѣтки, азъ мисля, че е достатъчно на първо-класнитѣ да земемъ 4 франка и на 2-ро класнитѣ 3 фр.; защото ако земемъ въ внимание произведението, то единъ дюнумъ дава 150 до 200 оки вино; и като се наложи съ 3 франка, то значи 3 пари на окатъ а. При това има хазната да спечели, защото нѣма да проважда чиновници да пишатъ. На всѣки сиромасъ и богатъ напредъ оставяше се за домашно употребление малко вино, така че н. п. отъ 1.000 оки вино оставяше правителството 200 оки за домашно употребление. За това ако остане 3 фр., хазната нѣма нищо да губи.

Мин. Каравеловъ: Легко е да се каже, но въпросътъ не е толкова ясенъ. Правителството е имало напредъ приходъ 1.450.000 франка, и преди да се рѣши да се замѣнява този данѣкъ съ другъ налогъ, трѣбало да се помисли. Защото споредъ предложението на г-на Тодорова, той показва само 1.000.000 франка приходъ. Но азъ мисля, че ще излѣзтъ повече дюнуми. Колкото за възражението, дѣто се говори, че се освобождавало 200 оки вино за домашно употребление, и азъ казвамъ, че ако не бѣха нашитѣ финанции въ такова положение, то не трѣбаше да туримъ налогъ на овцитѣ; и ако обложихме тѣхъ, то още по добръ е да обложимъ виното. Ако се покаже, че вмѣсто 1.450.000 франка ще излезатъ 2.000.000 доходъ, то наесенъ ще видимъ, и ако би се непоказалъ дефицитъ, то може на беглика да свалимъ 10 сан. Но ние имаме дефицитъ и трѣба да го допълнимъ. Това че имаме въ Казначейството нѣщо пари, това не значи, че нѣмаме дефицитъ; защото тѣ сж останали отъ Русското правителство. Доходътъ 17.000.000 не може да стиг-

не. Ние съ него не можемъ да живѣемъ. Тука се вотираха 3 или 4 закони, които натоварваха правителството съ расходи. Въпроситѣ за опълченцитѣ и преселенцитѣ се вотираха, и казва се толкова фр. трѣба да имъ се дава, насъ непитаха колко франка имаме. Азъ съмъ увѣренъ, че при всѣкакво преобразование нѣкои ще пострадатъ; но безъ жертва не може никое преобразование да стане. Тая мѣрка ще бѣде полѣзна и азъ съмъ увѣренъ, че ще искарами тия пари и че хазната нѣма да загуби; но ако искаме да смаляваме, то трѣба да помнимъ, че имаме дефицитъ и кой ще го плаща? — Пакъ народътъ. За това да си остане както го предлагамъ. (Гласове: Исчерпано е! да се вотира.)

Предсѣдателъ: Преди да се вотира нужно е да се прочете. (Гласове: той се вѣче чете). Приема ли Народ. Събрание членътъ както си е отъ г-на Министра? (Приема се.)

Т. Станчовъ: Искамъ дума.

Предсѣдателъ: Въпросътъ е свършенъ, не ви се дава думата.

Т. Станчовъ: Забранява се да се говори. Азъ несъмъ дошелъ тука да мълча, но да говоря.

Предсѣдателъ: Всѣки е длъженъ, да се покорява на рѣшението на Нар. Събрание.

Мин. Каравеловъ: Нар. Събрание рѣшава въпросътъ по вишегласие, и това е веднажъ рѣшено, да се жаловами, трѣба да апелирами на Господя.

Т. Станчовъ: Сега да натоварва народа. . .

Мин. Каравеловъ: Азъ моля г-на Станчова да каже, да ли нѣкой натоварва народа. Народа ни е пратилъ да вардимъ неговитѣ интереси, но менѣ ми се чини, че и това е за да се вардятъ неговитѣ интереси.

Т. Станчовъ: Да се позволи да се говори, защото тѣ сж отъ голѣмъ интересъ работи.

Мин. Каравеловъ: (Чете членъ 3-ий.)

Г. Геровъ: Руссчукъ не може да се приеме въ първиятъ разредъ, защото въ време на войната лозята се съсипаха.

Симидовъ: Кой лозя не се съсипаха? Отъ келемета разбира се не може да се зима данѣкъ, а то же и отъ новитѣ лозя. Навсѣкѣдъ се съсипаха лозята, защото дѣто нѣмаше война, кръстосваха черкези и башибозуци, а въ Руссчукъ не съмъ ялъ по ефтино гроздие отъ колкото въ Букурещъ. По 4 гроша го продаватъ!

Мин. Каравеловъ: Азъ можъ да обърна внимание преди да рѣшимъ за окръжитѣ и разрядитѣ, че съмъ говорилъ съ по вече депутати, а сѣщо съмъ преглѣдалъ и всички свѣдения, които има въ Министертвото, и за това тѣзи окръжи въ моето предложение не сж турнати легкомислено. И азъ съмъ на мнѣние, да си останатъ така. Тука има депутати,

които знаятъ и Русчукскитѣ и Силистренскитѣ лозя. Менѣ не е важно за единъ окръгъ.

Т. Станчевъ: Относително за Русчукскитѣ лозя мож да потвърдя, че лозята не сж съсипани, но сж въ по добро състояние отъ колкото преди войната; само овошкитѣ сж изсѣчени.

Г. Геровъ: Отъ дѣ може да знае предговорившии, че лозята били въ по добро състояние? Колкото за списъцитѣ, то кметоветѣ сж ходили отъ къща на къща и сж питали кой колко дюлюма има. Тогава нѣкой който е ималъ 1 дюлюмъ, казалъ е $1\frac{1}{2}$ дюлюма, за да може още да направи нови лозя; и азъ незная, да ли и за тѣхъ ще се земе данѣкъ, или не.

Мин. Каравеловъ: Както ще се прави за другитѣ данѣци, тѣй и за онурѣтъ има окръжни Съвѣти; до нѣкой степенъ и финансовъ чиновникъ ще наблюдава, и разумѣва се, че ако е казано негдѣ да има лозя, но на истина нѣма нищо, тогава нѣма и да имъ се земе данѣкъ.

Священникъ Анто. Колкото за Бѣлоградчикската околия, неможе да бѣде по вече отъ 3 франка.

Т. Станчевъ: Да отговаря на Г-на Герова и успокоя неговото любопитство, отъ дѣ зная състоянието на лозята; то мож да му кажа, че само въ време на войната хората не сж могли да събиратъ гроздето, а щомъ се свърши войната, работѣха си ги и така стана, че човѣци, които сж нѣмали $\frac{1}{2}$ дюлюмъ лози, днесъ иматъ 10 дюлюма. Азъ всѣка вечеръ посѣщавахъ своитѣ лозя, отъ които имамъ 13 дюлюми; и така виждамъ хората какъ ги работятъ. (Веселостъ.)

Председателъ: Да се прочете още веднѣжъ предложението.

Мин. Каравеловъ: (Чете членъ 3-ий.)

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание членъ 3-ий както го представи Г-нъ Министръ? (Приема се.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 4-то предложение. Може да се прибави „както и стари захвърлени лозя.“

Т. Станчовъ: Тука като се говори за млади лозя, не е неумѣстно, ако да запитамъ Г-на Министра, какво мисли съ лозята келемета т. е. съ неразработенитѣ лозя. И послѣ когато лозята се убиятъ отъ градъ, ще ли се заплати опредѣления данѣкъ и за тѣхъ?

Мин. Каравеловъ: Моля ви се, въ всички бюджети до сега има недоимки; било градъ, нещастие или наводнение, тѣ сж причинитѣ, дѣто ставатъ недоимки; а тогава се предлага на Народ. Събрание за разрѣшение да освободи отъ данѣка. Въ Министерството вѣче има такива прошения. Лѣтосъ нѣма данѣци, а послѣ на есенъ ще се предложи на Нар. Събрание, да ги освободи, за това се събиратъ свѣ-

дения и се рѣшаватъ отъ Народ. Събрание. Колкото за келеметата то едни недаватъ нищо, а други даватъ по вече; това дасе опредѣли отъ окръжнитѣ Съвѣти даватъ ли тѣ доходи или не.

Симидовъ: Че окръжнитѣ Съвѣти ще глѣдатъ за келеметата и че това остава на тѣхъ, трѣбало да се заблѣжи въ закона; защото едно лозие когато се напусне, тогава до двѣ години дава много, а послѣ нищо.

Мин. Каравеловъ: Въ закона не е нужно да се тури това; достаточо е, че се говори за това колкото за освѣтление на Министерството, и защото не е опредѣленъ терминъ, то по добръ въ закона да не се туря. Въ Министерското распорѣждане и въ циркуляра ще се разясни това и за келеметата и за другитѣ работи.

Г. Геровъ: Г-да! Азъ желая да се събира данѣкъ на лозята не по списъка на Министерството, но по единъ начинъ, като понапредъ се преброятъ и премѣрятъ лозята, и като се означи кои сж келемета. Самитѣ дюлюми се броятъ разпо. У насъ се броятъ 800 чукана, въ други мѣста 1600 чукана.

Мин. Каравеловъ: 1225 метра се брои единъ дюлюмъ, а колко чукана, това ние нерѣшаваме. Колкото за събиранieto, разбира се, че имамъ предъ видъ това, кой колко лозя има и отъ което ще се покаже, че не сж запущени. Всичкитѣ кметове трѣба да съставятъ списъци, и по тѣхъ ще се зиматъ данѣцитѣ. Тогава ще видимъ да ли ще излѣзатъ по вече дюлюми или по малко.

Т. Станчовъ: Цѣлѣта е да ползувами не само правителството, нѣ и населението. Но понеже въпросътъ е положенъ на разискание то, мисля, че негрѣба да минемъ ония мѣста, които се наричатъ турски: келемета. Защото ако има обработени 100 дюлюма лозя, ще има 80 необработени, келемета, които иматъ свои господари. На тѣхъ да се зима както за обработени, защото по той начинъ ще се принуди той, да ги работи; другоаче тѣзи келемета, ако ги оставимъ безъ внимание, ще останатъ необработени. Той е важенъ въпросъ, и ние трѣба да глѣдаме да неоставатъ необработени.

Мин. Каравеловъ: Колкото за келеметата, дѣто иматъ приходъ и съ кошове идатъ да си бератъ лозята, ще имъ се земе данѣкъ; но за ония, дѣто сж ги напуснали, то неможемъ да земемъ нищо за тѣхъ. Едва ли ще подбудимъ населението съ това, ако да му земемъ данѣкъ; защото то ще хвърли тогава лозята и ще насѣ кукурузъ. Азъ мисля статията да си остане, както я предложихъ. За келеметата доста се говори, и ние ще видимъ, кои ще даватъ нѣщо и кои не.

Свещеникъ Радевъ: Въ таквизъ келемета, които сж изоставени има и овошия и орѣхи и за

туй трѣбало би да се плаща. Ако не имъ се земе цѣль данѣкъ, баремъ половината да си плащатъ.

Еремия Гешовъ: Предговорившии Г-нъ Станчевъ каза, че нѣкои лозя не се работили и че трѣбало да се земе за такива данѣкъ. Азъ обръщамъ внимание на това, че трѣба да се преброятъ празнитѣ мѣста, и да се види колко кютюци има и колко не, и на кютюцитѣ да се опредѣли платата, а празнитѣ мѣста да се оставятъ.

Мин. Каравеловъ: Ако се зима на дюлюмъ, то ако има на дюлумъ 20 кютюци прѣснати, ще ви зема пакъ 4 франка. Ако има едно лозие 5 дюлюми и двата сж обработени, то ще се земе само за два дюлюма. Въобще ще се зима отъ това, което дава приходъ; но онова което е захвърлено, какво ще му зимашъ? —

Симидовъ: Колкото за дюлюмитѣ, тѣ се считатъ на едно мѣсто 1,200 аршина, а на друго 1,600 аршина. Трѣбало да се земе за мѣра 1,600 аршина. Колкото за келеметата, то всѣкогашъ ги има, и слѣдъ нѣколко години пакъ захващатъ хората да ги работятъ. Българинътъ никогашъ нѣма да остане безъ лозя и безъ вино.

Мин. Каравеловъ: Колкото за дюлюма, азъ го разбирамъ 1,600 аршина Цариградски, максимумъ 1225 метра; това е дюлюмъ, за когото се говори въ предложението.

Тодоровъ: Да се запише въ закона, щото отъ изоставенитѣ лозя, отъ които нѣма никое изобилие, да се незима никакъвъ данѣкъ.

Мин. Каравеловъ: Тогавъ ще бжде: млади лозя до 3 години и запущени лозя безъ приходи се освобождаватъ отъ данѣкъ.

Г. Геровъ: Азъ обръщамъ внимание на това, че едно лозие, което е напуснато и се захване да се работи пакъ, не може да му се земе данѣкъ, защото преди 3 години недава никакъвъ плодъ.

Мин. Каравеловъ: Напуснато, ако пакъ се захване, да се работи, то се счита ново лозие; затова да бжде тѣй: млади лозя до 3 години и запущени, които недаватъ приходъ, се освобождаватъ отъ горѣпоменхтий налогъ. (Гласове: Исчерпаное.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание 4-то предложение, както се прочете отъ Г-на Министра на Финанситѣ, съ послѣдната му бѣлѣжка? (Приема се.)

Мин. Каравеловъ: Чете исцѣло предложението си.

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание предложението исцѣло, както го прочете Г-нъ Министръ на Финанситѣ. (Приема се.)

(Сега 5 минути распусъ.)

(Послѣ распусъ.)

Предсѣдателъ: Засѣданieto се отваря отъ

ново. На дневенъ редъ е продължението отъ проекта за сждоустройството.

Докл. Пановъ (Чете:)

Къмъ Русчукскій окръгъ, се присѣдиняватъ, Русчушка, Тръмпешка, Тутраканска, Совутска, Разградска, Пирликойска и Клисенджийска околия. Пирликойска по-добръ да се причисли къмъ Силистра, а намѣстото и да бжде Кеменлари.

Славейковъ: Споредъ познанието на мѣстото, азъ предлагамъ да се земе въ мѣсто Совутската да бжде Свищовска и на мѣсто „Клисенджикската“ да се земе „Попкойската“, а на мѣсто „Тръмпешката“ да бжде „Бѣла.“

Тихчевъ: Азъ забѣлѣжвамъ, че между околийтѣ, не видѣхъ градецъ Бѣла, дѣто се стича толкова население на Пазаръ. Освѣнъ това, намира се това мѣсто въ срѣдата между Русчукъ и Търново, и за това заслужава да има Бѣла Околийски Сждъ, на мѣсто да го има Тръмпешъ.

Георги Геровъ: Азъ сжщо щѣхъ да кажа, само още желая, да се тури въ мѣсто Совутска „Кеменларска“, а въ мѣсто Клисенджикска „Попкойска“.

Хорозовъ: Селата Попово и Кеменларъ сж като едно мало градище. Тамъ трѣба да се направи околийскій Сждъ, защото едно село подалечъ отъ 3 часа не може да ходи на центръ, а до Разградъ сж пакъ 3 часа.

М-ръ Стояновъ: За разяснение имамъ да кажа, че ние имаме предъ видъ два вида окръзи: стари и нови. Сега старитѣ иматъ извѣстни граници, а нѣкои пунктови могатъ да се намѣрватъ тъкмо на границата. Но нови дѣто ставатъ, като обематъ по 3 или 4 отъ старитѣ, тогава такива пунктове по новитѣ окръзи могатъ да дойдатъ въ срѣдоточието. Ние можемъ да земемъ отъ нѣколко стари окръзи по нѣколко пунктове, и да съставимъ нови околии, безъ всѣко затруднение; така щото единъ мировий сждия да не дохожда на границата, но да бжде въ центра.

Славейковъ: Именно напр. сега Свищовъ се присѣдинява къмъ Русчукъ. Ние можемъ да говоримъ само за тѣзи, които стоятъ подъ вѣдомството на Русчукъ, Разградъ и Свищовъ; но не можемъ да земемъ и тия отъ Търново. Заради това, азъ мисля че, по нови свѣдения никой не може да даде, освѣнъ тѣзи, които се вѣче представиха.

Докл. Пановъ: (Чете:)

Шуменскій округъ съ околийтѣ; Шуменска, Ески-Джумайска, Преславска, Османъ-Пазарска, Ени-Базарска и Върбишка.

Самсаровъ: Послѣдната околия казва се тука Върбишка, а трѣба да се каже Върбишка. Азъ мисля, че Върбишката нѣма да служи за центръ, освѣнъ за самото село. По близкитѣ села се намиратъ при Джуман и Османъ-Пазаръ.

Минко Радославовъ: Растоянието отъ Върбица до Османъ-Пазаръ е 8 часа. За това положението изисква да бъде околия, и да има единъ мировъ сѣдия. Въ Върбица се намиратъ добри търговци и хубави къщи.

Славейковъ: Думитъ на г-на Радославова сж прави. Това лѣжи на края и на границата на Источна Румелия. Дѣйствително като земемъ Османъ-Пазаръ и Ески-Джумая, въ които тоже има околии, дѣто сж наистина нуждни, то неможемъ да постѣпимъ, да даваме една важностъ тоже на едно село. Но оно се намира на границата, и ние това забѣлѣжаваме, за да има г-нъ Министръ на Правосѣдието свѣдения, когато рѣшава заедно съ Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, и да помисли върху този пунктъ. Ако казахме, че на 30000 жители дохожда единъ мировъ сѣдия, тогава неможж нищо да кажа въ полза на това село. Но ако се земи, че това село между 30 турски села е едно Българско, тогава трѣба да се обърне върху него поголѣмо внимание.

Докл. Пановъ: (Чете:)

Силистренскій округъ съ околии: Силистренска и Попинска. Освѣтъ това Комисията прибавила Пирликюйска и Клисенджикска.

Тихчевъ: Азъ не разбирамъ защо да се направи отъ Клисенджикъ особена околия, което е съвсемъ неудобно село за Българитѣ. Има едно село което е подобро въ центра: Горний Кайнарджикъ на самата граница. За това предлагамъ тамъ да има мировъ сѣдия, защото стѣлкновения често ставатъ.

Славейковъ: Азъ имамъ да забѣлѣжж, че Силистренскій округъ, като остана самъ, нѣма повече отъ 80,000 жители; за това мисля, че могатъ да се приематъ само тѣзи 3 околии, т. е. Силистренска, Попинска и Клисенджикска. Ако се приематъ повете, тогава ще бъде противно на онова, което сме приели въ начало.

Тихчевъ: Азъ бихъ билъ съгласенъ да бждатъ 3 околии намѣсто 4. Но селата въ Силистренскій округъ сж твърдѣ далечъ едно отъ друго. Има близо 200 села съ 84000 жители. За това желая да се земе Горний Кайнарджикъ въ мѣсто Клисенджикъ.

Докл. Пановъ: (Чете:)

Варненскій округъ съ околии: Варненска, Балчикска, Провадийска, Х. О. Пазарджикска, Козлуджикска.

Славейковъ: Азъ мисля, че за Провадийскій е малко единъ мировъ сѣдия, защото този округъ е разпрѣснатъ. Колкото за другитѣ, нѣма нищо да забѣлѣжж.

Свещ. Радевъ: Провадийскій округъ самъ по себѣ си е доста на пространно мѣсто разложенъ. Освѣтъ това присѣдинени сж съ него повече отъ 20 села, които иматъ повече отъ 20000 души. За тамъ трѣба да се състави една околия въ българ-

ското село Ченга. Азъ моля да се земе това въ внимание. Тоже на друга страна може да се унищожи Козлудженска, а да бъде Казанджиларъ.

Лазаръ Дуковъ: Споредъ мене, може да стане подобро въ село Ени-Кюй.

Тихчевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ Попъ Ивана, да се постави въ Ченга мировъ сѣдия.

Докл. Пановъ: (Чете:)

„Софийскій округъ съ Софийска, Планинска, Раковишка, Пирдопска, Самоковска, Дупнишка, Радомирска, Орханлийска и Тетевенска околии. Комисията мисли, че трѣба да се тури въ мѣсто Раковица „Ново Село“, и въ мѣсто „Трънъ“ „Царибродъ.“

Митр. Мелетий: Азъ щѣхъ да говоря за Ново селската околия, но като глѣдамъ, че Комисията е вѣче свършила това дѣло, отеглямъ си думата.

Славейковъ: Азъ ще забѣлѣжж на г-нъ Докладчикъ, че Дупница и Радомиръ отдѣлихме, и на мѣсто Радомиръ неможе да бъде Царибродъ. Царибродъ е нѣщо особено; но азъ обръщамъ вниманието на Министерството, да помисли малко за Етрополе, което ми се чини е по централно мѣсто отъ колкото Тетевенъ.

Расолковъ: Азъ искамъ да кажж за Тетевенската околия че, тя е малко отстранена отъ пж-ти. Най-сгодното мѣсто вмѣсто Тетевенъ, ще бъде Ябланица, дѣто има и пощенска станция.

А. Цановъ: При всичкитѣ тѣзи наредби, които правимъ, най голѣма важностъ иматъ срѣдоточията. Ние не трѣба да глѣдаме, какъ е било въ турското време, но трѣба да глѣдаме, какъ ще бъде добро за бждѣще. Азъ зная и за Тетевенъ, зная и за Етрополе, но споредъ менъ, безъ да се интересувамъ нито за едната нито за другата страна, мисля, че нито едната нито другата може да стане центръ; но има други двѣ мѣста, които могатъ да станатъ центрове, и тѣ сж Видраре и Ябланица. Азъ наистина съмъ отъ Видраре, но не предлагамъ това мѣсто, защото е мое отечество, а предлагамъ го въ интереса на населението.

Митр. Мелетий: За Видраре ще проговоря нѣколко думи. Ако идемъ въ Тетевенъ или Етрополе, ще се намѣримъ въ горитѣ и ще видимъ въ сжщето време доста образованъ народъ. Но нито едното нито другото мѣсто може да бъде за центръ по своето положение. Ако искаме да се развие тая околия, трѣба да изнамеримъ новъ центръ, за какъвто най добро ще бъде Видраре, дѣто ще се основе пазаръ, има ханица и пр., тѣй щото може да се постигне да се развие въ това мѣсто градъ. За това предлагамъ да се обяви Видраре за срѣдоточие.

Брънчевъ: Тетевенъ е въ Балкана и за това не е сгоденъ за центръ; азъ предлагамъ Ябланица, която е на срѣдиточие.

Бръшляновъ: Г-да! азъ не съмъ жителъ на никое село отъ Орханійскій окр., но при всичко това азъ доста добръ познавамъ положението на тамошнитѣ мѣста. Нѣкои отъ предговорившитѣ предложиха Ябланица за центръ, други предложиха Видраре, трети Етрополъ и т. н. т. Г-да, тѣзи фактове не сж достаточни. Не само Ябланица е на пѣтя, но и Луковица, която е много по вече въ сръдоточие, и по вече може да претендира отъ колкото Ябланица или друго нѣкое мѣсто. Н. В. Преосвещенство г-нъ Мелетий каза, че Видраре хубаво се развива, че щѣло да става пазаръ, че имало ханища и не знамъ какво още. Но г-да, тѣзи ханища сж станали за пѣтницитѣ, а не по други съображения. Наистина че Тетевенъ е малко отдалеченъ въ Балкана, но има 2000 къщи съ 6000 души жители, които сж най развити граждани въ тозъ окръгъ. Другитѣ села, които могатъ да се присъединятъ на тая околия, не сж по далечъ отъ 4 часа. Колкото за Видраре, може да е далечъ отъ Тетевенъ, но въ това село има единъ пѣтъ, който води за Орхание и който е далечъ 3½ часа. Значи не трѣба да правимъ околии на малки разстояния, когато Тетевенъ лѣжи на 9 часа отъ Орхание. Ние не трѣба да забравяме мѣстата, които иматъ търговия, защото такива мѣста трѣба да иматъ не само ефтини, но и бързи сѣдове. Ако кажемъ г-да, че селото Видраре е превалено, и че трѣба рѣката да се прехвърля, тогава азъ казвамъ, че Тетевенци иматъ предъ себе си по голѣма планина. Освѣнъ това, когато избираме центрове, трѣба да избираме мѣста, които сж малко по развити, тѣй щото да служатъ като моделъ за другитѣ. За селото Тетевенъ казвамъ, че е фенеръ за просвѣщението въ тозъ окръгъ; слѣдователно азъ предлагамъ да се остави както е въ министерскій проектъ, като напомнимъ, че тозъ центръ не е лекомисленно поставенъ отъ страна на министерството. Всѣкой за своето село може да въспѣе хиляди гимни, но ние трѣба да глѣдаме общата полза. Азъ предлагамъ Тетевенъ за околия.

Г. Геровъ: Азъ бѣхъ тука, когато се говореше за разни мѣста, като за Тетевенъ, Ябланица, Видраре и др. Колкото ми е познато като роденъ въ Пирдопъ, знаа, че иде пѣтъ изъ Тракия и Македония презъ Етрополе, и не се минува день, да не минуватъ търговци. За това азъ мисля, че Етрополе е по сгодно, па и Ябланица е по сгодно мѣсто и отъ Тетевенъ.

Славейковъ: Земамъ дума за да пресѣча тѣзи препирни, защото трѣба да знаеме, че ние даваме само свѣдения на министерството, безъ да рѣшаваме дѣлото окончателно. Министерътъ ще земе подъ забѣлѣжка нашитѣ свѣдения. Азъ нѣма да дамъ предпочтение нито на Тетевенъ нито на Етро-

поль, но давамъ предпочтение на Ябланица. Въобще като не рѣшаваме окончателно, не знаа защо по вече да се препираме. (Гласове: Исчерпано е!)

Патю Поповъ: Азъ съмъ за Тетевенъ.

А. Цановъ: Само двѣ думи имамъ да кажа. Азъ искамъ да кажа на г-на Бръшлянова, че не е прилично да даваме предпочтение на едно село или на друго, нѣ трѣба да намѣримъ добро сръдоточие. Сега не рѣшаваме въпросътъ, но се даватъ разни мнѣния, дѣ може да бѣде центръ за една околия. (Гласове: Исчерпано е!)

Расолковъ: Въ Софійскій окръгъ е изпущена една твърдѣ важна точка по сѣдебната частъ като околия, т. е. Брѣзникъ. За това обръщамъ внимание на г-на министра на тѣзъ важна точка, за която мисля, че трѣба да бѣде околия.

Славейковъ: Азъ ще обърна внимание на думитѣ на г-нъ предговорившия, защото сѣщето мѣсто и азъ познавамъ. Търнскій окр. има 62.000 жители, и като учрѣждаваме въ Търнъ и Царибродъ центрове, остава Брѣзникъ дѣто не може да бѣде центръ, защото това е противъ началото, което приехме. За това трѣба да остане Царибродъ и Търнъ, а Брѣзникъ да се отхвърли.

Наумовъ: Тукъ населението е по гѣсто; има много села, които сж по близо до Брѣзникъ, отъ колкото до София; тѣй щото ако се направи центръ, може да стане много добра околия.

Докл. Пановъ: (Чете.) „Кюстендилскій сѣдеб. окръгъ, който обема околитѣ: Кюстендилска, Босилеградска, Търнска и Царибродска.“

Комисията предлага вмѣсто Босилеградска да се тури Изворска, и да се придадѣтъ на тоя сѣдъ Дубница и Радомиръ.

Св. Бобошевскій: Въ Кюстендилскій окр. има 4 околии, за които съмъ съгласенъ, но колкото за Изворската не знамъ до колко е умѣстна, защото мѣстото стои въ едно краище. Напротивъ има едно отдѣление въ Балкана на самата турска граница, нарѣчено Рѣчица, на което населението иде наблизу къмъ Бобошевскій участокъ. Отъ една страна като земемъ числото на жителитѣ, отъ друга страна улеснението имъ и пограничността му, то азъ смѣтамъ, щото тамъ да стане особена околия, която може да има 20.000 жители. Има села въ Балкана много разнесени, които заедно съ село Бобошево могатъ да съставятъ една особена околия. Освѣнъ това, трѣба да се земе въ внимание, че въ Бобошево става пазаръ, дѣто дохождатъ много търговци, и за това много удобно ще бѣде, ако стане околия. Това желая да се запише.

Славейковъ: Може да се земе въ внимание, когато стане дѣлението на околитѣ; но колкото самъ познавамъ тѣзи мѣста, Бобошево не е далечъ

отъ Дубница, и другитѣ села не сж далечъ отъ Кюстендилъ; за това мисля, че е излишно да правимъ тамъ нова сѣдебна околия.

Докл. Пановъ: (Чете.) „Видинский окржж. сѣдъ, койго обема околиятѣ: Видинска, Адлийска, Бѣлоградчикска и Ломска.“

Предсѣдателъ: Ина ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо? (Нѣма.)

Докл. Пановъ: (Чете.) „Вратчанский окр. сѣдъ обема околиятѣ: Вратчанска, Чумаковска, Лѣсковска, Орѣховска, Берковска, Кутлувишка и Синибрдовска.“

Комисията намира за добръ, намѣсто Синибрдовска да се тури Струпишка.

Цеко Вѣлчовъ: Азъ предлагамъ за околии, и дѣто може да бѣде мировий сѣдия Кнежа или Борованъ, отдѣто има и прошение за да имъ се позволи да става пазаръ.

Наумовъ: Като имаме околиятѣ раздѣлени на три стѣпена, то забѣлѣжвамъ, че градоветѣ, които бѣха преди окржжи, трѣба да станатъ сега първостѣпни околии, като на пр. Берковица, а не второстѣпни.

Славейковъ: Азъ бихъ желалъ да ни покаже Вратчанский представитель по централно мѣсто отъ колкото Чумаковско, а Берковский депутатъ да ни покаже по централно мѣсто отъ колкото Кутлувица. Азъ приемамъ мнѣнието на г-на Раховский депутатъ, да стане Кнежа околия.

Балабановъ: Орѣховский окржжъ има три околии, но нѣма нужда да бѣдѣтъ три, защото има само 50.000 жители. За това може да бѣде Орѣхово една околия и Кнежа друга.

Патю Поповъ: Сжщето щѣхъ да кажа.

А. Цановъ: Азъ само ще потвърдя думитѣ на г-на Вѣлчова, че Кнежа е най удобно мѣсто за сѣдоточие.

Симидовъ: На мѣсто Лѣсковската околия, предлагамъ да стане Борованска, защото е на сѣдната между Враца и Рахово.

Цеко Вѣлчовъ: Въ Борованъ трѣба да има една околия, защото тамъ има много села, а Лѣсковецъ не е въ сѣдоточие както Борованъ, дѣто има голѣма търговия, голѣмъ пазаръ и голѣми села на около.

Славейковъ: Споредъ предложението на починаемия депутатъ отъ Рахово излиза, че Раховский окр. трѣба да има три околии, но ако приемемъ това, то ще противорѣчимъ на приетото начало. Тамъ не могатъ да бѣдѣтъ три околии, защото за три околии трѣба да има 80.000 жители. Желалъ бихъ само въ Берковската околия да остане единъ мировий сѣдия.

Симидовъ: Истина прието е, че отъ 20 до

40.000 души могатъ да съставляватъ една околия, но дѣто населението е рѣдко, може да се тури и на по малко отъ 20.000. За това азъ не виждамъ тука никакво противорѣчие.

Никола Тошковъ: Азъ мисля, че трѣбать три околии, защото Кутловица е много далечъ на другата страна.

Наумовъ: Азъ мисля, че дѣйствително трѣбать три околии въ Берковский окржжъ, защото тамъ има по вече отъ 50.000. Кутлувица се намира въ сѣдоточие, а Берковица е на страна, така щото много добръ е раздѣлена въ това предложение.

Славейковъ: Азъ мисля, че тѣзи свѣдения, които дадохми на г-на министра, сж достаточни и той по нататѣкъ ще стбере свѣдения. Ако да би било възможно, ние бихме дали на всѣко село мировий сѣдия и било би много добръ, но това не е възможно.

Симидовъ: Ако не могатъ въ Орѣховското окржжие да станатъ три околии, тогава предлагамъ да стане едната околия Раховска, а другата Бѣлослатина.

Мин. Стояновъ: Азъ мисляхъ, че щата на чиновничеството можеше да се гласоподава, когато се чете законопроекта; но като почитаемата коммисия е направила заключение, че по добръ е, да се гласоподава щата заедно съ общий бюджетъ, то азъ съмъ съгласенъ. (Гласове: Съгласни.)

П. Станчовъ: Говори се за щата, а нищо нѣма свършено за апелативнитѣ сѣдилища. Ние трѣба да знаемъ колко ще ги има.

Мин. Стояновъ: Азъ неподignaхъ дума за тѣхъ, защото говоримъ за новитѣ работи на сѣдебното устройство. А има единъ върховенъ сѣдъ и двѣ апелативни сѣдилища, които си останватъ.

Расолковъ: Споредъ досегашното раздѣление на сѣдилищата има двѣ апелативни сѣдилища; но въ предишното Събрание слушахми, че нѣкои г-да депутати говоряха, че освѣнъ тѣзи апелативни сѣдилища трѣба да се намѣсти още едно на нѣкое друго мѣсто. Колкото за работата, тѣ могатъ да бѣдѣтъ доволно двѣ; но колкото за разстоянието, Видинската губерния има голѣми затруднения въ това отношение. Видинската губерния, ако се присѣдини къмъ Русчукский апелативенъ сѣдъ, ще е твърдѣ далеко; ако ли се присѣдини къмъ Софийский, то Балкана въ зимно време е непроходимъ, и не ще могатъ въ зимно време да дохождатъ да се сѣдятъ. Това трѣба да се земе предъ видъ. Азъ не казвамъ да бѣдѣтъ двѣ или три, но само напомнямъ затрудненията, които ще ставатъ на Видинската губерния въ това отношение.

Предсѣдателъ: Преди малко време азъ тоже бѣхъ говорилъ за апелативнитѣ сѣдилища; и осо-

бенно като депутатъ отъ Търново имашъ поръчано, да помоля Народ. Събрание да обърне внимание върху гжстотиата на населението въ този окръгъ, и на голѣмото му търговско движение, което има. Слѣдователно азъ исказвамъ желанието на Търновский окръгъ, който желае да има тамъ едно апелативно сѣдилище, защото отъ апелациитѣ, които се разгѣждатъ въ Русчукъ, $\frac{1}{4}$ часть сж отъ Русчукската губерния и $\frac{3}{4}$ отъ Търновската. Това трѣба да се земе въ внимание, защото не е прилично да ходятъ $\frac{3}{4}$ тамъ, дѣто е $\frac{1}{4}$, но $\frac{1}{4}$ трѣба да ходи, дѣто има $\frac{3}{4}$. Освѣнъ това, трѣба да размислимъ върху желанието на Търновското окръжие.

II. Станчовъ: Азъ ще дойда да се съглася съ предложението на г-нъ предговорившия. Споредъ проектътъ има двѣ апелативни сѣдилища: въ София и Русчукъ. Къмъ Софийский апелативенъ сѣдъ припадатъ: Софийский, Кюстендилский, Видинский и Врачанский окр. сѣдове; а къмъ Русчукский съвпадатъ: най многочисленнитѣ окръжи, които иматъ най много процеси, т. е. Плѣвенский, Русчукский, Търновский, Силистренский и Варненский окр. сѣдове. Като гледамъ проекта, виждамъ едно несъразмѣрно распределение на окръжитѣ, които припадатъ къмъ едно апелативно сѣдилище, защото на София припадатъ по малко, а на Русчукъ по много. Въ Търново е имало апелативенъ сѣдъ въ времето на руското управление. По какви съображения бившето министерство се распореди да се махне тоя сѣдъ, не зная. Ще прибавя, което каза г-нъ Славейковъ, че най многочисленното население е въ Търновский окръгъ, къмъ когото се присѣдиниха: Габровский, Севлиевский и Еленский, т. е. едно население, което може да се сравни съ Врачанский, Видинский, Кюстендилский и Софийский окръжи, които припадатъ къмъ Софийский апелативенъ сѣдъ. Ще заключа, че въ Търново е неизбѣжно нужно да има апелативенъ сѣдъ, и като говоримъ за улеснение на населението, то трѣба да обърнемъ внимание върху това. Търново има тоже доста важна търговия, и ако направимъ и тамъ апелативенъ сѣдъ, то ще направимъ съразмѣрно дѣление на работитѣ, които ще иматъ апелативнитѣ сѣдове. Заради туй предлагамъ да се учрѣди и въ Търново единъ апелат. сѣдъ за въ полза на населението; и въ такъвъ случай Русчукский апелативенъ сѣдъ може да си остане и безъ Търновский сѣдебенъ окръгъ.

Мин. Стояновъ: Предложението е малко неудобно: за единъ сѣдебенъ окръгъ да се тури апелативно сѣдилище. Като се забѣлѣжи, че Софийский апелативенъ сѣдъ обѣема 4 отъ новитѣ сѣдебни окръжи, а Русчукский 6, то това е направено не за друго, освѣнъ за удобностъ на самитѣ хора, които отиватъ да се сѣдятъ. Можеше да се направятъ сѣ-

дебни окр. 5 на едното, и 5 на другото апелативно сѣдилище; но работата бѣше, да се размисли за Търновский окръгъ, кѣдѣ да се присѣдини. Другитѣ 5 сж свързани по желѣзницата или по Дунавътъ съ Русчукъ, и за това е удобно да се присѣдинятъ тамъ, но Търново ако се отрѣже отъ Русчукъ, трѣба да се даде на София, дѣто за да отиватъ хората, ми се вижда неудобно за тѣхъ сами; защото въ Русчукъ отиватъ два пѣти по лесно отъ колкото въ София. По тая причина Търново остана къмъ Русчукъ.

Отъ друга страна колкото за числото на жителитѣ на окръга, ако се земе вѣрна статистика, ще намѣримъ голѣма разлика; но въ София, като столица, безъ съмнение ще се увеличи работата на апелат. сѣдъ. Ще свърша като повтарямъ, че ми се вижда неудобно да има апелативенъ сѣдъ тамо, дѣто има единъ окр. сѣдъ, а Народ. Събрание нека направи както изволи.

Славейковъ: Дѣйствително, че споредъ новото раздѣление нѣкакви неудобности се предполагатъ, но това не ще да каже, че никакъ неудобствата не могатъ да се поправятъ. Азъ забѣлѣжвамъ, когато Софийский апелативенъ сѣдъ както и Русчукский има тоже окръженъ сѣдъ въ сѣщото мѣсто, защо да нѣма това и въ Търново? За това азъ изпълнявамъ една длѣжностъ на гражданинъ и депутатъ отъ Търново, като предлагамъ да стане апелативенъ сѣдъ и въ Търново, ако Нар. Събрание го намѣри за добръ.

Стефанъ Поповъ: Ако стане нужда да се приложи още единъ апелативенъ сѣдъ, азъ мисля, че е по добръ да стане въ Видинъ, отъ колкото въ Търново; защото трѣба да се глѣда не само на удобства на пѣтищата, но и на разстоянието. Отъ Видинъ, както знаете, тежко е въ зимно време да се дохожда въ София. Но ако останатъ два апелативни сѣдове, тогава е по добръ да е въ Русчукъ отъ колкото въ Търново, защото апелативнитѣ сѣдъ не е за единъ окръгъ, но за нѣколко окръга, и Русчукъ е по добъръ центръ за това отъ колкото Търново, по причина на желѣзницата и Дунава.

Недѣлковичъ: Азъ мисля, че трѣба да земемъ предъ видъ, че Търновский окръгъ като единъ отъ най търговскитѣ и единъ отъ най многочисленнитѣ по населението, трѣба да има апелативенъ сѣдъ; и азъ мисля, че можемъ да направимъ 3.

А. Цановъ: Ако е предложението да станатъ 3 апелативни сѣдилища, азъ съмъ противенъ на това, защото тогава ще се повишатъ разносикитѣ; а да ли ще се прави улеснение, това азъ не знамъ. Да се премѣсти апелативний сѣдъ отъ Русчукъ въ Търново, и на това не съмъ съгласенъ, защото трѣба да земемъ въ внимание, че Русчукъ е сѣдиненъ съ

другитѣ окрѣзи съ желѣзница и Дунавѣтъ. За цѣлъ Плевненскій окрѣтъ е по добръ да отива въ Русчукъ отъ колкото въ Търново. Така е Разградъ и много други. Ако само за Търново правимъ улеснение, а за други затруднение, това не ми се чини праведно.

Симидовъ: Тукъ се предлага за три апелативни сѣдове. Най напредъ трѣба да се пита: Народното Събрание приема ли да бѣдатъ 3? Ако се приематъ 3, тогава можемъ нататкъ да говоримъ.

Пановъ: Г-да, говори се тукъ за 3 апелативни сѣдилища. Азъ мисля, че никой не е съгласенъ да бѣдатъ 3, защото ние днесъ не можемъ да покриемъ разноскитѣ нито за 2 апелативни сѣдилища, какъ можемъ да ги покриемъ за 3? Колкото за улеснение на Плевненци, сега има хубаво шосе насипано съ пѣськъ, а за лѣтно време могатъ да отиватъ до Никополъ, дѣто има 6 часа, а отъ тамъ отиватъ съ параходъ. Това сѣщо може да стане и отъ Силистра. Колкото за Варна, Провадия, Шуменъ и Разградъ, тамъ има желѣзница. Остава още Търново; но отъ тамъ до Русчукъ има доста дилижанси. Ако е работата за улеснение само на Търново, тогава не знаемъ.

Славейковъ: Да свършимъ въпросѣтъ. Имамъ това да забѣлѣжи, че ние трѣба да глѣдаме на провинството и на улеснението на жителитѣ. Единъ отъ предговорившиѣ каза, че трѣба въ Видинъ да се направи апелативенъ сѣдъ. Азъ това не виждамъ за нужно, защото Видинскій окрѣтъ има само 80.000 жители и ако земемъ въ внимание тѣзи 80.000 жители, то трѣба толкозъ по вече да правиме улеснение на 200 до 300.000 жители, които има Търновскій окрѣтъ, и като се земе въ внимание и търговското му движение. Азъ не съмъ говорилъ за това, че трѣба непременно да се премѣсти апелативний сѣдъ; но азъ само желая да се забѣлѣжи въ протоколѣтъ, че се е говорило за това. Времето ще ни научи, че е така както казахъ, и Търново не трѣба да забравяме, защото то е нашата стара Столица.

Тихчевъ: Азъ разбрахъ, че апелат. сѣдилища ще останатъ двѣ, по предложението на министерството. Азъ се чудихъ, защо се искатъ три, когато Народното Събрание знае, че Румуния на 6 милиона жители има двѣ апелативни сѣдилища; тогава ние за 1½ милионъ можемъ ли да искаме по вече, а особено като разноскитѣ на апелативнитѣ сѣдилища сѣ голѣми? За това е достатъчно, да има само въ Русчукъ и София по единъ апелативенъ сѣдъ.

Предсѣдателъ: Предложението на г-нъ Славейкова бѣше, да се устрои въ Търново апелативенъ сѣдъ. Но понеже той си оттегли предложението, то остава да се пита, ще ли се умножи числото на

апелативнимъ сѣдилища или не?

Славейковъ: Ще забѣлѣжа само на г-на Тихчева, кога говори за Румуния, трѣба да знае, че тамъ сѣ 4, а не 2 апелативни сѣдилища. Азъ си оттеглямъ предложението, защото знаа, че практиката ще ни научи, че трѣба въ Търново единъ апелативенъ сѣдъ.

Предсѣдателъ: Сега е на редѣтъ да се прочете изцѣло и напълно послѣдната редакция за сѣдебното устройство.

Славейковъ: Тѣй като знааѣтъ г-да депутатитѣ, че изложението по сѣдебното сѣдоустройство бѣше твърдѣ обширно, то азъ мисля, че тази формалностъ за печеление на времето може да изостане.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че всѣкий законъ като се вотира членъ по членъ, трѣба послѣ да се вотира изцѣло, за да бѣде законно приетъ отъ Народното Събрание.

А. Цановъ: Ние нѣмаме въ правилника, че трѣба да четемъ единъ проектъ 2 или 3 пѣти, но можемъ да направимъ, както намѣримъ за добръ. Но като всинца сме чели този законопроектъ, нека се вотира изцѣло безъ да се чете. (Гласове: Съгласни.)

Пановъ: Ние трѣба да земемъ въ внимание, че този законъ е преведенъ отъ руский оригиналъ, и като приехме щото руский текстъ ще бѣде автентиченъ, тогава ще бѣде новото четение само губение на време.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че Народното Събрание рѣши въпросѣтъ снощи, като положи на дневенъ редъ четението на законопроекта изцѣло.

Расолковъ: Ако постоянствами г-да, да четемъ проекта за сѣдоустройството 3 пѣти, тогава не ще да имаме време да прочетемъ закона за сѣдопроизводството нито единъ пѣтъ. (Гласове: Да се вотира!)

П. Станчовъ: Да пазимъ форма разбирамъ, но като времето ни е кѣс, за това нѣма нужда да се чете.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание да се пристѣпи къмъ гласоподавание безъ да се чете законопроекта? (Приема се.) Приема ли Народното Събрание законѣтъ за сѣдоустройството така изцѣло както го измѣнихми? (Приема се.) Който не приема да си дигни ржката. (Никой не дигна.) Внесени сѣ законопроекти за сѣдопроизвод. по гражданскитѣ и уголовни дѣла, за мировитѣ сѣдии.

Секр. Коевъ: (Чете отношението отъ м-ство то на правосѣдието, съ което се внасятъ.)

Г. Геровъ: Азъ бихъ мислилъ, че всичкиѣ г-да депутати иматъ по единъ екземпляръ отъ този законопроектъ, и като мисля, че сѣ го чели не единъ, но два или три пѣти, защо да губимъ време така на празно. Азъ мисля да се вотира членъ по членъ,

а послѣ да се вотира изцѣло.

Наумовъ: Азъ зная, че по напредъ вѣче стана таково едно споразумѣние за единъ такъвъ законопроектъ, и станаха послѣ расправи. Когато се внесе, трѣба да се чете, и послѣ ще видимъ, ще ли изберемъ една комисия или не.

Славейковъ: Именно трѣба да го прочетемъ, за да го чуемъ и да се произнесемъ въобще върху него. Колкото за комисията, тоже не съмъ съгласенъ да се избере. Но азъ мисля, че Народното Събрание може да разисква членъ по членъ утрѣ, а сега за да имаме понятие за този законъ и да помислимъ какъ ще го обсъдимъ, трѣба да се чете.

П. Станчовъ: Азъ не мож да разберъ, защо ставатъ прения. Нека се чете законопроектътъ изцѣло и послѣ ще да вотираме по натакъкъ.

Секр. Коевъ: (Чете отъ трибуната внесения уставъ за гражданското сѣдопроизводство за мировитѣ сѣдии.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание да се прочете и вторий законопроектъ днесъ или утрѣ? (Утрѣ.)

Лазаръ Дуковъ: Азъ, г-да, като помня, че съмъ се кѣлѣ за да пазя Конституцията и като съвѣстѣта ми миналага, трѣба да си кажа миѣнието. За това искамъ да кажа, че нарушаваме единъ членъ отъ Конституцията, именно чл. 114, който гласи така: (Чете го.) А ние вчера, когато дадохме едно предложение на вотиране, не бѣхме по вече отъ половината, но при всичко това се вотира, което е споредъ менъ незаконно и противуконституционно.

П. Станчовъ: Както г-нъ Лазаръ Дуковъ говори за вчерашното засѣдание, то по добръ е да хортува утрѣ, защото и днесъ нѣма изискамното число депутати, и за това грѣши ако хортува.

Славейковъ: Имамъ да забѣлѣжа, че по погрѣшка г-нъ Лазаръ Дуковъ каза, че не е имало вишегласие, защото на една страна бѣха 53, а на друга 45. Послѣ трѣба да се земе въ внимание онова число, което присѣдствува, когато се отвори засѣданието; защото онѣзи, които не раятъ да присѣдствуватъ, не можемъ да ги държимъ тука.

Михайловскій: Този въпросъ се подига вѣче два пѣти, и азъ ще кажа само това: за да се отвори засѣданието, нужно ни е по вече отъ половината на всичкитѣ депутати; но да се вотира изисква се абсолютно вишегласие, т. е. вишегласие отъ присѣдствующитѣ.

Лазаръ Дуковъ: Онова, което каза г-нъ Михайловскій е съвсѣмъ друго нѣщо. Тука се говори за гласоподавание и гласоподава се безъ да има половината отъ всичкитѣ депутати. А колкото за бѣлѣжката на г-на П. Станчова, който желае да минемъ по скоро презъ този въпросъ, това азъ го зная

защо е. Но азъ пакъ констатирамъ, че вотирането не бѣше законно, когато не бѣше единъ по много отъ половината.

Мин. Стояновъ: Всѣки пѣтъ, когато става упущение или нарушение, трѣба да се забѣлѣжи въ този моментъ когато става. Азъ колкото и да се старахъ, не можа да помня, за кой случай е тукъ работата, и азъ не знамъ да ли можемъ да узнаемъ, колко сж дигнали и колко сж свалили рѣцѣ, когато не сж били изброени.

Предсѣдателъ: Азъ мисля, че г-нъ Лазаръ Дуковъ ще си успокои съвѣстѣта, защото се вотира законопроекта вѣче три пѣти и щомъ се прие послѣднийтъ пѣтъ, тогава се свършва всичко. Азъ желая да се не врыщаме върху работа, която е вѣче свършена.

Лазаръ Дуковъ: Азъ искамъ да кажа двѣ думи.

Предсѣдателъ: Не ви давамъ думата да говорите.

Лазаръ Дуковъ: Само двѣ думи.

Предсѣдателъ: Нѣмате право, защото не ви давамъ думата. (Шумъ.) Утрѣ на дневенъ редъ е прочитание на законопроекта за уголовното сѣдопроизводство, а послѣ ще се размисли върху това, ще ли се избере комисия, или какъ ще се постѣпи. Засѣданието е затворено.

(Конецъ въ 6 часа 30 минути.)

Предсѣдателъ { *П. Р. Славейковъ.*

Подпредсѣдатели { *Дрѣ. И. Брадель.*
Н. Сукнаровъ.

Секретари: { *И. Даневъ.*
Хр. Баларевъ.
В. П. Золотовъ.
К. Коевъ.

Управителъ на стенографическото бюро А. Безеншекъ.